

«ԳԱՎԱՌԻ ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ» ՎԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝ Սովորողների մեջ արժեհամակարգի ձևավորումը
առարկայի դասավանդման ընթացքում

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Արշալույս Ամիրխանյան
Ղեկավար՝ Ժենյա Միրիբյան

ԳԱՎԱՌ 2023

Բովանդակություն

Ներածություն.....	3
Անձի արժեք.....	4
Արժեքային համակարգը 21-րդ դարում.....	5
Արժեքային համակարգի ձևավորման վրա ազդող գործոնները	6
Աշակերտների արժեքների ձևավորման խնդիրները.....	11
Սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորումը առարկայի դասավանդման ընթացքում.....	13
Եզրակացություն	18
Օգտագործված գրականություն.....	21

Ներածություն

Ժամանակակից աշխարհում տեղի ունեցող իրադարձություններով պայմանավորված փոխվում են հասարակության զարգացման հիմքում ընկած կարևոր համակարգեր և ոլորտներ: Մարդկության զարգացման նոր միտումները բերում են անձի արժեքային համակարգի, վերաբերմունքի, վարքագծի, աշխարհընկալման փոփոխությունների: Բոլորիս հայտնի է, որ այսօր սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորումը ուղղակիորեն կապված է հասարակության մեջ տեղի ունեցող բազմաթիվ փոփոխություններով:

Կայծակնային արագությամբ զարգացող տեխնոլոգիաները, նորագույն ծրագրերը կրթական համակարգում տեղի ունեցող բազմաթիվ փոփոխություններն ու նորարարությունները թելադրում են նորովի մոտեցումյուրաքանչյուր աշակերտի: Մանկավարժության մեջ արժեքային համակարգ հասկացությունը բավականին լայն հասկացություն է: Արժեհամակարգը մարդու բարոյական, գեղագիտական, հոգևոր, իմացական, մշակութային և էթնիկական արժեքների համախումբն է, որն անհրաժեշտ է անձի ներդաշնակ, բազմակողմանի և լիարժեք ձևավորման ու զարգացման համար: Մեր օրերում աճող սերնդի դաստիարակության գործն ընթանում է տարբեր հանգամանքների ազդեցության ներքո՝ կրթական, ժողովրդագրական, ազգային, ընտանեկան, մշակութային, հասարակական, սոցիալական և այլն: Հաշվի առնելով բազմաթիվ այս և այլ հանգամանքներ՝ ժամանակակից մանկավարժության **համար խնդիր է դառնում** սովորողների ազգային գիտակցության ձևավորումը սեփական ժողովրդի պատմության ու մշակույթի հենքի վրա՝ չանտեսելով համամարդկային արժեքները: Այս **հետազոտական աշխատանքի նպատակը** միտված է բացահայտելու և ներկայացնելու աշակերտների մեջ ձևավորված արժեքները: Անհրաժեշտ է պարզ գիտակցել, որ դպրոցի նպատակը կիրթ, մարդասեր, հոգևոր արժեքներով հարուստ, ակտիվ, բարձր բարոյականության տեր, իր հայրենիքը սիրող մարդու դաստիարակությունն է:

Անձի արժեք

Անձնային արժեքների խնդիրը քննարկվել է տարբեր ոլորտների շրջանակներում և տրվել դրանց բազմաթիվ սահմանումներ: «Անձնային արժեք» հասկացությունը կիրառվում է տարբեր իմաստներով: Գրականության մեջ առանձնացնում են «արժեք» հասկացության ավելի քան հարյուր սահմանումներ, որոնցում առաջարկվում են տվյալ խնդրի ուսումնասիրման տարբեր մոտեցումներ և կողմեր: Անձնային արժեքը մարդու մասին գիտությունների՝ փիլիսոփայության, հոգեբանության, մանկավարժության, սոցիոլոգիայի և այլ գիտությունների կարևոր խնդիրներից մեկն է: Անձի արժեքային համակարգի ձևավորման եւ շարժընթացի խնդիրը ընդունված է դիտարկել հոգեկան զարգացման ընդհանուր օրինաչափությունների համատեքստում: Այն անմիջականորեն կապված է տարիքային զարգացման առանձնահատկությունների հետ: Արժեքային համակարգի ձևավորումն անհնար է պատկերացնել հասարակությունից, մարդկանց հետ շփումից զատ: Անձի արժեքների համակարգը ձևավորվում է սոցիալականացման ընթացքում: Արժեքային համակարգի ձևավորումն ընթանում է դաստիարակության եւ կրթության ընթացքում սոցիալական փորձի յուրացման միջոցով: Արժեհամակարգն իր մեջ ընդգրկում է անցյալի փորձը, որի յուրացումը աշակերտների մեջ ձևավորում է հայրենասիրության, սեփական ժողովրդի պատմության, նրա ստեղծած մշակութային արժեքների, գիտական նվաճումների համար հպարտության զգացում: Իսկ ակտիվ ճանաչողական գործունեության պայմաններում ձևավորված գիտելիքները աշակերտների մոտ վերածվում են համոզմունքների և կարողությունների:

2 .Արժեքային համակարգը 21-րդ դարում

Հայ դպրոցը շատ անելիքներ ունի նոր սերնդի արժեհամակարգի ձևավորման, կրթության և դաստիարակության գործում, որի նպատակն է կերտել բարոյական, ազգային արժեքներով օժտված, ազգային նկարագիր ունեցող սերունդ: Ժամանակակից դպրոցի կարևորագույն առաքելություններից մեկն էլ երեխայի մեջ իր ազգին բնորոշ բարոյական և հոգևոր արժեքների ձևավորումն ու զարգացումն է: Նրա խնդիրն է պահպանել և փոխանցել այն արժեքները, որոնք ժառանգել ենք մեր նախնիներից, և որը մեր անխառն ինքնատիպությունն է համաշխարհային մշակույթի բազմերանգության ու բազմազանության մեջ: Ուստի 21-րդ դարի դպրոցում դաստիարակության և կրթական գործընթացի ճիշտ կազմակերպման համար շատ կարևոր են ոչ միայն համամարդկային, այլև հայրենի մշակույթի բարձրարժեք ստեղծագործությունների ուսումնասիրումն ու ուսուցումը:

21-րդ դարի դպրոցում դաստիարակության և կրթական գործընթացի ճիշտ կազմակերպման համար շատ կարևոր են ոչ միայն համամարդկային, այլև հայրենի մշակույթի բարձրարժեք ստեղծագործությունների ուսումնասիրումն ու ուսուցումը:

Հայ ժողովրդի ավանդույթներում վառ կերպով արտացոլված են մեր ազգի ազգային հավաքական բնույթը, անդրդվելի կամքը, ներքին գորությունն ու հնարավորությունները, ապրելու, վերածնվելու և հարատևելու ունակությունը: Այս ամենն է, որ անհրաժեշտ է ավանդել ժամանակակից էթնոկրին:

3. Արժեքային համակարգի ձևավորման վրա ազդող գործոնները

Աշակերտի արժեքների ձևավորման վրա կան բազմաթիվ ազդող գործոններ որոնցից մեկն է ավանդական միջոցը, այսինքն՝ աշակերտի մեջ աշխարհի նկատմամբ վերաբերմունքի և հասարակության հետ հարաբերության, սեփական անձի նկատմամբ վերաբերմունքի ձևավորումը ընտանիքի և սոցիալական միջավայրի միջոցով: Սակայն սովորողների կողմից այդ միջավայրին բնորոշ արժեքների, կանոնների, չափանիշների, հայացքների յուրացումը միշտ չէ, որ համապատասխանում է հասարակության կողմից ընդունված արժեքներին և խրախուսելի չափանիշներին:

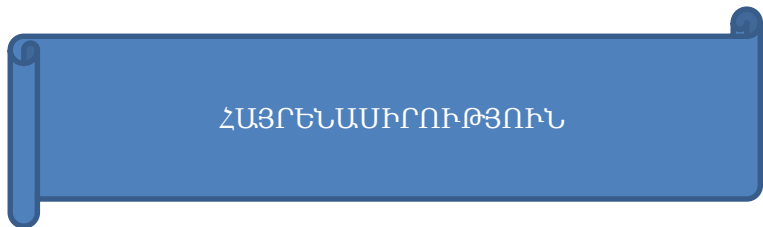
Սովորողների անձի արժեքների ձևավորման առումով հանրակրթության մեջուրույն նշանակություն ունեն ուսուցանվող օտար լեզուները, մասնավորապես՝ ռուսաց լեզուն, որով ստեղծված համաշխարհային նշանակության գրական կորթոններն ունեն սերունդ կրթելու եւ մարդկային հատկանիշներով նրանց դաստիարակելու հսկայական ներուժ: Ահա թե ինչու հանրակրթական դպրոցում ռուսաց լեզվի եւ գրականության դասավանդումը դուրս է գալիս սոսկ օտար լեզու եւ օտար մշակույթ ուսուցանելու նեղ շրջանակից եւ վերածվում է սովորողների գեղագիտական, բարոյական, հոգեւոր արժեհամակարգը ձևավորելու մի միջոցի, որի դերը չպետք է թերագնահատել: Ռուսաց լեզվի անհամբերի հարստությունները փռելով սովորողների առջեւ՝ անուղղակիորեն նրանց դաստիարակում ենք այլոց հոգեւոր արժեքները ճանաչելու եւ գնահատելու բարոյական պատրաստականությամբ:

Ռուսաց լեզվի բազմաթիվ հարստությունները տալով սովորողներին անուղղակիորեն նրանց դաստիարակում ենք այլոց հոգեւոր արժեքները ճանաչելու եւ գնահատելու բարոյական պատրաստականությամբ, իսկ ռուս գրականության մարգարիտները հարստացնում են սովորողների հոգեւոր պաշարները եւ հղկում գեղագիտական ճաշակը, ինչը էական նշանակություն ունի նրանց արժեհամակարգի լիարժեքության համար:

Իբրև տարրական դասարանների դասվար՝ սեփական փորձով կարող եմ փաստել, որ աշակերտի արժեհամակարգը պետք է ձևավորել ներդաշնակության սկզբունքով, որում իր ուրույն տեղը պետք է ունենա հնարավորինս սերտ հաղորդակցումը օտար մշակույթին եւ լեզվին: Արժեքների բուրգի գագաթին գտնվող նվիրական ու մեծագույն արժեքի՝ հայրենասիրության զգացումը դաստիարակելու համար հայ գրականության դասընթացը բազմաթիվ հիանալի հնարավորություններ է ընձեռում: Կարելի է, դիցուք, հիշատակել Հովհաննես Թումանյանի համարյա բոլոր ստեղծագործությունների ուսուցումը, որն իրականացվում է այն գերագույն նպատակադրումով, որ նրանով կարելի է ոչ միայն հայ, այլև ցանկացած այլազգի դպրոցականի հոգում վառել հայրենասիրության կրակը՝ բոլոր հերոսների, նրանց անձնային և կերպարային գործողությունների, անձնագծիության ու հայրենանվիրության բացահայտումներով:

Հայրենասիրությունն այն մեծագույն արժեքն է, որ հարգանք ու պատկառանք է հարուցում, նույնիսկ երբ դրսևորվում է հակառակորդի կամ թշնամու մոտ:

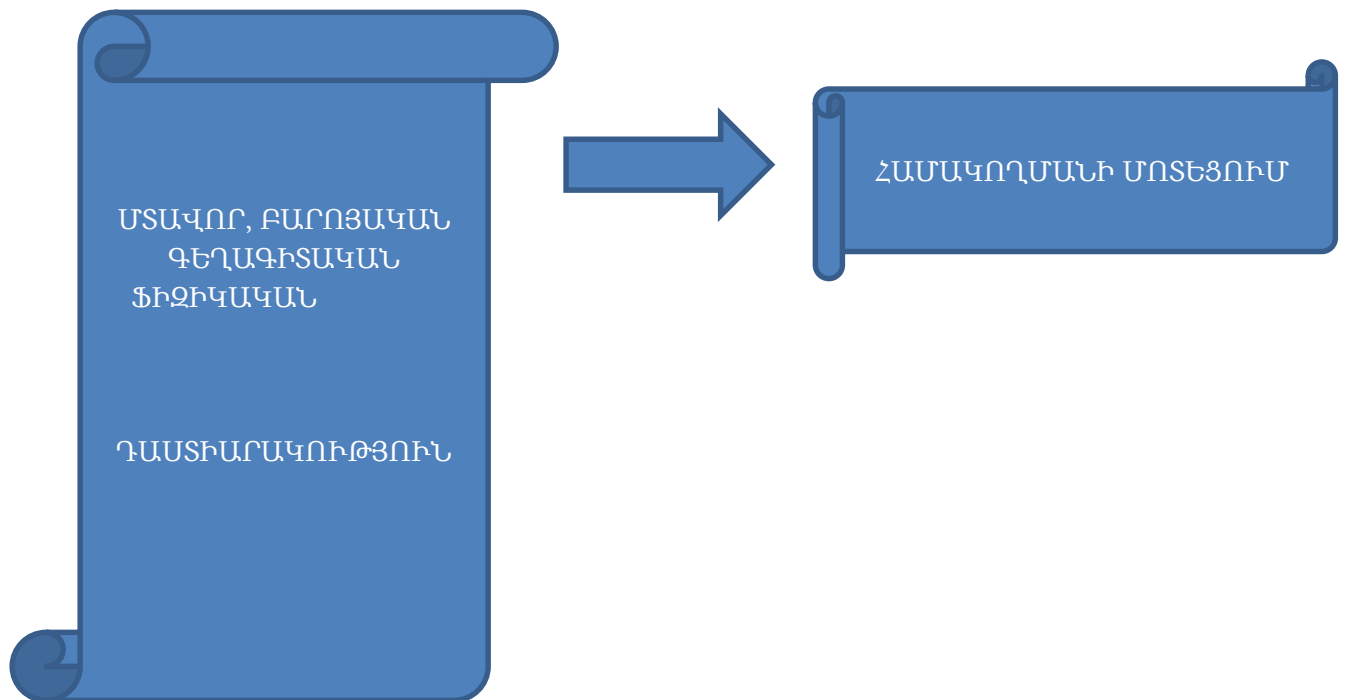
Յուրաքանչյուր ուսուցիչ ունի որոշակի հեղինակ կամ ստեղծագործություն, որը նրան ամենադյուրին կերպով է օգնում իր մանկավարժական խնդիրները լուծելու, տվյալ դեպքում՝ հայրենասիրության բարձրագույն արժեքը սաների հոգիներում սերմանելու համար:

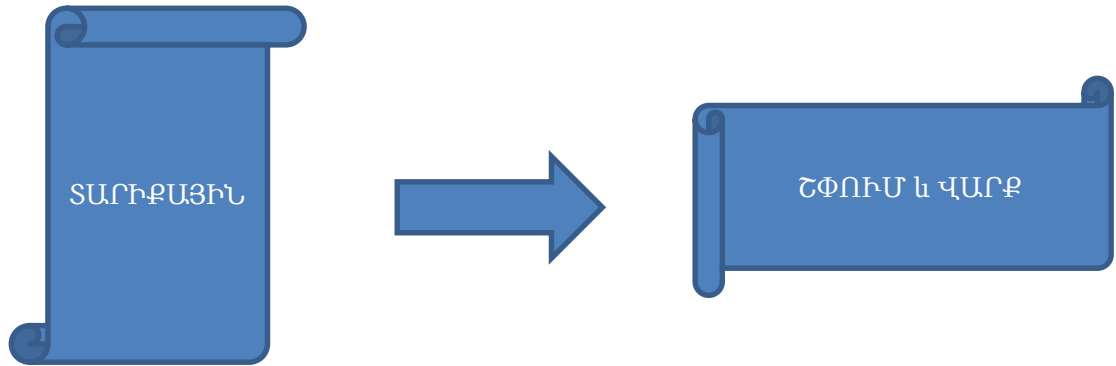
Մեզ համար դա տարիներ ի վեր եղել է մնում է հայ գրականության այդ հսկայի՝ վերոնշյալ ստեղծագործությունը: Ուսուցչի քաղաքացիական դիրքորոշումը, ձգտումը՝

դաստիարակել բարձր արժեքներ կրող քաղաքացիներ, նրա մտահորիզոնը,

հասարակական լայնախոհությունը, սերը երեխաների նկատմամբ ուսումնական գործընթացի արժեքային դաստիարակչական ներգործության բարձրացման կարելու պայմաններից են: Ընդ որում՝ դաստիարակչական խնդիրների լուծումը պայմանավորված է նաև նրանով, որ ուսուցիչը համագործակցային փոխհարաբերությունների միջոցով նախատեսում է աշակերտների ոչ միայն մտավոր, այլև բարոյական, գեղագիտական ու ֆիզիկական դաստիարակության խնդիրների նկատմամբ համակողմանի մոտեցումները:

Աշակերտի արժեքների ձևավորման վրա մյուս ազդող գործոնը տարիքայինն է, երբ սովորողի արժեքային կողմնորոշումները, արժեքային նախապատվությունները, վարքն ու բարոյահոգեբանական գծերը արտահայտվում են՝ ըստ տարիքային առանձնահատկությունների:

Արտաքուստ արժեհամակարգային դաստիարակությունը դրսևորվում է աշակերտի վարքի ու շփման հարաբերությունների որոշակի մակարդակում՝ խոսքում, արտաքին տեսքում, ազատ ժամանակն անցկացնելու ձևում, ապրելակերպում և այլն: Տարիքային դաստիարակությանը բնորոշ են հակումը դեպի մշակույթի որոշակի շերտերը, կենցաղին բնորոշ արժեքների որոշակի աստիճանակարգությունը: Սակայն այստեղ ամենակարևոր գործոնը մանկավարժների կողմից աշակերտների մեջ ձևավորել կյանքի նկատմամբ դրական վերաբերմունք, ապրած յուրաքանչյուր օրվա համար ուրախության զգացում և ապրելու ունակության ձևավորումն է:

Սովորողի անձի արժեքների ձևավորման վրա ազդող մյուս գործոնը միջանձնային հարաբերություններն են կամ հեղինակավոր անձինք:

ՄԻՋԱՆՆԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
ԿԱՄ ՇԵՂԻՆԱԿԱՎՈՐ ԱՆՁԻՆՔ

Հեղինակավոր անձինք կարող են լինել նաև աշակերտի վրա ներգործող հասարակական այս կամ այն կազմակերպությունների անդամները,

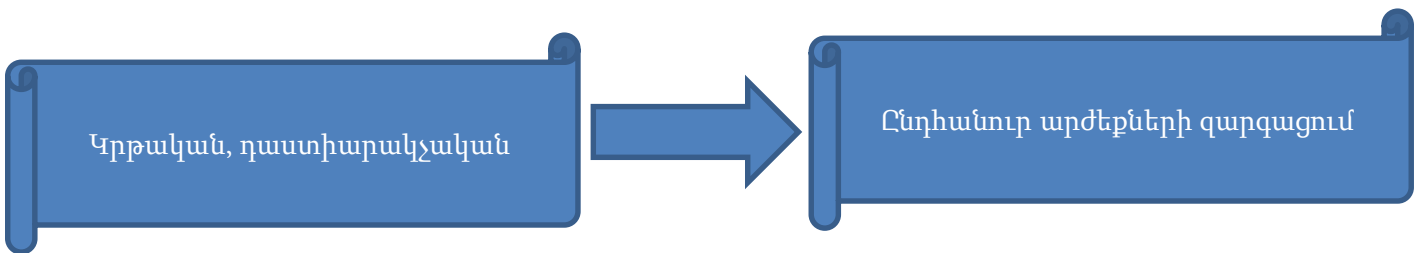

դպրոցի տնօրենը, դասղեկը, ուսուցիչը և այլն: Աշակերտը նրանցից կարող է ստանալ արժեքների վերաբերյալ ինչպես դրական օրինակներ, այդպես նաև բացասական: Բացասական մոդելները հակում ունեն ձևավորվելու ավելի արագ և անդառնալիք բացասական ազդեցություն կարող են ունենալ սովորողի անձի արժեքային ճիշտ դաստիարակության վրա: Հետևաբար արժեքների դաստիարակության այս բնագավառը պահանջում է մանկավարժական խստագույն վերահսկողություն և ըստ հարկի՝ նաև միջամտություն:

4. Աշակերտների արժեքների ձևավորման խնդիրները

Աշակերտի արժեքների ձևավորման խնդիրները լուծվում են ոչ միայն ընտանիքում, այլ նաև ուսումնական հաստատություններում, որովհետև ուսուցումը և դաստիարակությունը

գործունեության հիմնական տեսակն է, դրա համար էլ այն կարևոր դեր է կատարում նրանց անձի ձևավորման գործում: Ուսուցման գործընթացի դաստիարակչական ներգործության հարուստ աղբյուր է բուն գործընթացի բովանդակությունը, որովհետև ընտրելով դաստիարակչական առումով հիմնական գաղափարները, օրենքները և հասկացությունները՝ ուսուցիչը հնարավորություն է ստանում առարկայական ծրագրերի բովանդակության յուրացման միջոցով աշակերտների մեջ սերմանել քաղաքական, իրավական, բարոյական, գեղագիտական, բնապահպանական և այլ գիտելիքներ ու վերաբերմունք: Կրթության բովանդակության հետ միասին ուսուցման մեթոդները ներգործում են աշակերտների ճանաչողական ունակությունների վրա՝ նրանց հնարավորություն տալով ստացած գիտելիքները կյանքում օգտագործելու ըստնպատակի:

Ուսուցման գործընթացում լուծվում են սովորողների կրթական, դաստիարակչական կամ արժեքային և ընդհանուր զարգացման խնդիրները: Դրա համար յուրաքանչյուր դասի դաստիարակչական խնդիրների լուծումը նախատեսում է ոչ թե մեկուսացված կամ առանձին մոտեցում, այլ գիտելիքների ու կարողությունների, արժեքային որակների, կամքի, բնավորության, զգացմունքների, հոգեբանական տարբեր դրսևորումների միաժամանակյա և փոխկապակցված մոտեցում:

Անձնային արժեքներ

Կամք, բնավորություն ,
զգացմունքներ, հոգեբանական
դրսևորումներ

Յուրաքանչյուր դասի ժամանակ ուսուցիչը որոշակի դաստիարակչական խնդիրներ է լուծում՝ հաշվի առնելով տվյալ առարկայի և թեմայի ուսումնասիրման հիմնական խնդիրները, որոնք ներկայացված են առարկայական ծրագրերում:

Նա առանձնացնում է ընդհանուր դաստիարակչական խնդիրները, որոնք առանձին աշակերտների մոտ հաճախակի են դրսևորվում: Ուսուցման կազմակերպման տարբեր ձևերի ընտրության միջոցով ուսուցիչը (անհատական, խմբային, էքսկուրսիա, դասղեկական ժամ, արտադասարանական միջոցառումներ և այլն) առավել արդյունավետ է դարձնում աշակերտների արժեհամակարգային դաստիարակչական խնդիրների լուծումը:

ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ
ՁԵՆԲ

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ,
ԽՄԲԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՑՈՒՄ,
ԷՔՍԿՈՒՐՍԻԱ, ԴԱՍԴԵԿԻ ԺԱՄ,
ԱՐՏԱԴԱՍԱՐԱՆԱԿԱՆ
ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

Օրինակ՝ խմբային աշխատանքի ժամանակ աշակերտները սովորում են ուշադրությամբ և հոգատարությամբ վերաբերվել միմյանց, միասին հաղթահարել դժվարությունները, միասին ձեռք բերել հաջողություններ, լսել հակադիր կարծիքներ, ընդօրինակել միմյանց և այլն: Հասակակիցների խմբում աշակերտն ավելի ազատ է արտահայտում իր մտքերն ու դատողությունները, գործում է անկաշկանդ, ինչն էլ նպաստում է ուսուցման արդյունավետ կազմակերպմանը:

Սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորումը առարկայի դասավանդման ընթացքում

Մայրենիի ուսուցման համատեքստում «Ժամանակակից կրթության միտումը համարվում է ավանդականից անցումը դեպի կրթության անհատական-կողմնորոշիչ տիպին, որը կրթական տեխնոլոգիայի առավել բարձր մակարդակ է»: Այս տեսանկյունով՝ կարևորվում են սովորողի անհատական զարգացման գործընթացները, այդ թվում՝ արժեհամակարգի ձևավորման խնդիրը: Անհերքելի է, որ մայրենիի ուսուցման գործընթացի արդիականացումը՝ սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորման տեսանկյունից, ենթադրում է նաև աղետ մշակված և փորձարկված մեթոդների նորովի գործադրում ու վերամշակում, ինչպես նաև նորահայտ մեթոդների փորձարկում ու համադրում ինչպես նոր, այնպես էլ արդեն առկա և փորձարկված մեթոդների հետ: Նման մոտեցումն, ըստ էության, պետք է նպատակամիտված լինի առարկայի դասավանդման գործընթացի գործառույթային ընդլայնմանը, որի հիմնարար գործառույթներից մեկն էլ պետք է լինի արժեհամակարգի ձևավորումը: Այսինքն՝ առարկայի դասավանդումը չի սահմանափակվում միայն ուսուցողական, կրթա- դաստիարակչական այս կամ այն գործառույթով, այլ ներառում է գործառույթային ընդլայնված համակարգ՝ ուղղված սովորողների արժեհամակարգի ձևավորմանը, նրանց համակողմանի զարգացմանը, ուսումնական տարբեր խնդիրների կարգավորմանը: Առարկայի դասավանդումը արժեքային համակարգի ձևավորմանը նպատակաուղղելը հնարավոր է դասավանդումը բազմապլան, բազմաբովանդակ և ճկուն դարձնելու ճանապարհով, իսկ այդ ճանապարհը կարելի է հարթել այդ գործընթացում որոշակի նպատակներից և սպասվող արդյունքներից բխող մեթոդական կառույցի շարունակական զարգացման հենքով: Ավանդի կարևորությունը փաստում է նաև այն հանգամանքը, որ կրթական համակարգը անընդհատ զարգանում է, իսկ մեթոդը ուսումնական գործընթացի կազմակերպման քարացած ձև չէ և ենթակա է նորացման ու զարգացման: Առարկայի դասավանդման գործընթացը միատարր չի կարող լինել: Այն «ստեղծվում է» ուսուցչի և սովորողների համատեղ գործունեությամբ՝ նախապես սահմանված նպատակի և խնդիրների ակնկալվող արդյունքների համաձայն, սակայն ենթակա է փոփոխությունների և պահանջում է ստեղծարար մոտեցում նաև 7 Թորոյան Վ., Սարգսյան Վ., Խաչատրյան Ռ., Մայրենի 2-4, Ուսուցչի ձեռնարկ, Մակմիլան-Արմենիա, 2007, էջ 5: 12 մեթոդների գործադրման հարցում: Առարկայի դասավանդման գործընթացի կազմակերպման մեթոդի ընտրությունը կախված է ուսուցանվող ուսումնական նյութի թեմայից, դասի նպատակից: Տարրական դասարաններում այս կամ այն դասակարգի ուսումնասիրումը հիմնականում իրականացվում է ընթերցանության միջոցով, որը հնարավորություն է տալիս կազմակերպել երեխաների ինքնուրույն գործունեությունը և նպաստել նրանց մտածողության, տրամաբանական, հաղորդակցական, համագործակցային, ինքնուրույն գործունեության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացմանը: Սակայն, ընթերցանությունը պետք է մշտապես զուգակցել նաև այլ՝ ինչպես ավանդական, այնպես էլ նոր՝ փոխգործուն կամ ինտերակտիվ մեթոդներով: Այս դեպքում՝ աշակերտները ոչ միայն ընթերցում են դասակարգը, այլ նաև նրանում պատկերվող իրողությունները, հերոսների արարքները, հատկանիշները փորձում են կապել, համադրել և համեմատել կյանքում, առօրյայում հանդիպող նմանատիպ իրավիճակների, խնդիրների հետ, գնահատել հերոսների արարքները, արտահայտել իրենց վերաբերմունքը այդ ամենի վերաբերյալ, հարցեր տալ: Ինքնուրույն ընթերցանության դասաժամերը սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորմանն ի նպաստ դարձնելու համար առանձնակի ուշադրություն պետք է դարձնել նաև աշակերտների համար այն իմաստավորելու և գիտակցական հիմքերի վրա դնելու խնդիրն, քանի որ ինքնուրույն ընթերցանության արդյունավետությունը մեծապես կախված է նրանից, թե երեխան որքանով է կարևորում տվյալ նյութի ընթերցումը և իմացությունը, ինչ է ակնկալում սովորել, բացահայտել, իսկ դրա համար երեխան պետք է գիտակցի, թե ինչով կարող է օգտակար լինել ընթերցվող նյութը, դրանից ստացված տեղեկատվությունը: Նա պետք է հստակ իմանա, թե ընթերցանությամբ ձեռք բերված գիտելիքները որտեղ կարող է կիրառել, սեփական կենսափորձում այն դիտարկել, վերաիմաստավորել ու համեմատել իրականության, առօրյա կյանքի կամ սեփական կենսափորձի նմանատիպ իրողությունների հետ: Նման մոտեցմամբ երեխայի մեջ որոշակի վերաբերմունք է ձևավորվում ձեռք բերած գիտելիքների և ստացված տեղեկատվության ամնչության մեջ, որն էլ մեծ խթան է արժեքների

տարբերակման, դրանք գնահատելու համար: Ստորև նկարագրվում են մայրենիի դասավանդման գործընթացի կազմակերպման օրինակներ՝ ուղղված սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորման խնդրի լուծմանը: Մայրենիի 4-րդ դասարանի դասընթացում և ինքնուրույն ընթերցանության կյուբերում նախատեսվում է հայ մեծագույն արվեստագետ Մարտիրոս Սարյանի կյանքի ու արվեստի վերաբերյալ ուսումնական կյուբը: Աշակերտներին ինքնուրույն ընթերցանության նախատրամադրելու և բնագրային տեքստի բովանդակության նկատմամբ հետաքրքրություն ձևավորելու նպատակով ուսուցիչը հանդես է գալիս ներածական խոսքով և նշում, թե որքան կարևոր է ճանաչել մեծանուն մարդկանց, նրանց կյանքին ու գործին հաղորդակից դառնալով՝ օգտակար օրինակ վերցնել: Երեխաները հասկանում են, որ իրենց կյանքում տեղ կարող են գտնել հանճարների շատ արարքներ ու գործեր, որ նրանց ապրածն ու կենսափորձը կարող են ուղենիշ դառնալ ողջ կյանքի ընթացքում: Աշակերտների հետաքրքրության խթանմանը հաջորդում է բնագրային կյուբի ընթերցումը: Երբ աշակերտներն արդեն ընթերցել են տեքստը, առաջարկվում է, որ իրենց կյանքից հիշեն ինչ որ դեպք՝ կապված ստեղծագործության բովանդակությանը: Այնուհետև «Մանրապատում» մեթոդով աշակերտներին առաջարկվում է դասանյութը վերապատմել հետևյալ կետերի համաձայն՝ ըստ հերթականության.

1. Ինչի՞ մասին էր տեքստը (երեխաները համառոտ վերապատմում են ընթերցածը կամ մեկ նախադասությամբ գրում):
 2. Տեքստից ընտրել մի հղում ֆրագա, ցիտատ, որը բնութագրում է ընթերցված կյուբը: Այն դուրս գրել տեքստից:
 3. Տեքստից ընտրել բնագրային կյուբը բնութագրող մեկ բառ, օրինակ՝ արվեստագետը, նկարիչը, սարյանական նկարչություն և այլն:
 4. Նկարել էսքիզ կամ որևէ խորհրդանիշ, որն արահայտում է ընթերցված կյուբի միտքը: Ուսուցման ժամանակակից մեթոդներ, հնարներ, վարժություններ, ԿԱԻ, Վանաձոր, 2008, էջ 13-14:
 5. Շարունակել հետևյալ միտքը. «Ամենալավն այս տեքստում այն է, որ...»: Ընթերցված կյուբի մեկնաբանումն ու վերլուծությունն իրականացվում է խմբային աշխատանքով, որը կատարվում է մայրենիի դասագրքում տրված դասանյութի և ինքնուրույն ընթերցանության համար նախատեսված համապատասխան կյուբերի 10 օգնությամբ: Ստեղծվում են 5 հոգանոց թեմատիկ խմբեր, որոնցից յուրաքանչյուրին տրվում է մեկական թեմա՝ «Պատառիկներ Սարյանի կյանքից», երբ ընթերցանության տեքստերից խմբի յուրաքանչյուր անդամ դուրս է գրում կամ իր բառերով վերաշարադրում Սարյանի կյանքի (մանկություն, երիտասարդություն, հայրենավեր գործ, զարմանահրաշ կտավների ստեղծման պատմություն և այլն) մասին պատմող որևէ դեպք կամ դրվագ, «Սարյանական արվեստը կամ ներկայակալը»՝ Սարյանի կտավները միջազգային նկարչական ցուցահանդեսում, Ավետիք Իսահակյանի խոսքերը նրա արվեստի մասին, Սարյանական գույները՝ ըստ Լեոնիդ Վիլեսլավսկու, «Մանկություն, որտեղ ծնվեց նկարիչը»՝ կատարվում է «Գնում եմ արևի հետևից» կյուբի հիման վրա, «Իմ հայրենիքը Սարյանի կտավներում»՝ կատարվում է ըստ «Հայաստանը կանչում է» ինքնուրույն ընթերցանության կյուբի, «Նկարչի մարդկային նկարագիրը», երբ խմբում ընդգրկված աշակերտները տեքստից դուրս են գրում նկարչին բնութագրող տողերը, կատարում բնութագրական աշխատանք՝ ինտերակտիվ գրատախտակին գրելով նկարչին բնութագրող բառեր՝ ազգանվեր, մարդասեր, հայրենասեր, անկոտրում, կենսունակ, չուսահատվող, նպատակասլաց, իսկ այս հատկանիշների մասին վկայող հատվածները դուրս են գրվում տեքստից: Խմբերում կատարված աշխատանքները ներկայացվում են խմբային քննարկման, փոխադարձ հարց ու պատասխանների միջոցով: Վերջում յուրաքանչյուր խմբի ավագ նշում է, թե նկարչի կյանքի, գործի, արվեստի, նրա արարքների մեջ հատկապես ինչն էր օրինակելի իրենց համար: Այս կերպ երեխաներն ինքնուրույն կարողանում են գնահատել և ճիշտ արժևորել համամարդկային կարևոր արժեքները՝ մարդասիրություն, Թորոսյան Կ., Խաչատրյան Հ., Սարգսյան Վ., Չիբուխյան Կ., Մայրենի 4, Երևան, 2009, Սարյանի նկարներում շողշողում է Հայաստանի հավերժությունը, էջ 17-18: 10 Գալստյան Ա., Խարազյան Ռ., Ավագյան Լ., Բալայան Ա., Ինքնուրույն ընթերցանության կյուբեր, 4-րդ դասարան, Երևան, 2012, էջ 64-72:
- Հայրենասիրություն, գործի նվիրում, կյանքում բարին գործելու, մնայուն արժեքներ ստեղծելու կարևորում և գիտակցում:** Դասն ամփոփվում է խմբերի և ուսուցչի համատեղ աշխատանքով նախապես պատրաստված «Սարյանական գունապնակը տեսանկարաշարով», որում ներկայացվում են համացանցից, հանրագիտարաններից ու տեղեկատվական այլ աղբյուրներից ձեռք բերված կյուբեր, սարյանական արվեստի նկարներ՝ երեխաների ընտրությամբ: Աշակերտներն ընթերցում են նաև տեսանկարաշարում ներկայացվող նկարների շուրջ իրենց փոքրիկ նկարագրական շարադրությունները: Այսպիսով,

Նկարագրված դասի ընթացքում ուսուցիչը հնարավորություն ունի հեղինակավոր անձի օրինակը դարձնել արժեքային դաստիարակության միջոց, այն ծառայեցնել սովորողների մեջ քաղաքական, իրավական, բարոյական, գեղագիտական, բնապահպանական և այլ գիտելիքներ ու վերաբերմունք սերմանելուն: Խմբային աշխատանքը նպաստում է սովորողների մեջ միմյանց նկատմամբ ուշադրություն, դժվարությունները միասին հաղթահարելու և միասին հաջողություններ ունենալու ձգտում ձևավորելուն, նրանք սովորում են լսել տարբեր, հակասական կարծիքներ, տեսակետներ, ընդօրինակել, գնահատել միմյանց: Նման դասաժամերի ընթացքում սովորողների վրա մեծապես ներգործում են հեղինակավոր, հանրաճանաչ անձինք, որոնցից նրանք կարող են ստանալ արժեքների վերաբերյալ ինչպես դրական, այնպես էլ բացասական մոդելներ: Ուսուցչի խնդիրը պետք է լինի սովորողների մեջ վերջիններիս ամնչուկամբ ճիշտ վերաբերմունք և գնահատական ձևավորելը: Առաջին դասարանում ուսումնասիրվող նյութերում մեծ տեղ են գրավում խրատական առածներն ու ասացվածքները, որոնք արժեքային դաստիարակության մեծ նշանակություն ունեն: Այսպես՝ «Գիրք» բանաստեղծության ուսումնասիրումը զուգորդվում է «Գիրքը քո լավագույն բարեկամն է. Պահպանի՛ր գիրքը» ասացվածքի ուսումնասիրությամբ: Վերջինս երեխաների մեջ սերմանում է սեր և հոգատարություն դեպի գիրքը: Նրանք հասկանում են գրքի կարևորությունը և բարեխղճորեն օգտագործում այն: Զյուրբջյան Ա., Տեր-Գրիգորյան Լ., Մայրենի 1, Երևան, 2010, էջ 10: 16 «Կորած օրը»¹² ուսումնական նյութի մատչելի և հասկանալի մատուցմանը և այն արժեհամակարգի ձևավորմանն ուղղելուն մեծապես նպաստում են ժամանակը արժևորելու, կարևորելու և գնահատելու, երեխաների մեջ աշխատասիրություն սերմանող հետևյալ ասացվածքները. «Ժամանակը ոսկի է», «Ով ալարի, ոչ դալարի», «Գործը վաղվան մնաց՝ իմացի՛ր՝ կորավ գնաց»: Երեխաների մեջ դեպի աշխատանքը սեր և դրական վերաբերմունք է սերմանում նաև «Աշխատանքը գեղեցկացնում է մարդուն» ասացվածքը: «Աշխարհում ամեն բան կճարվի, բացի հորից ու մորից» առածը ծնողասիրություն է սերմանում երեխաների մեջ, նրանց փոխանցում ծնողների կարևորության գաղափարը: Դաստիարակչական նշանակություն ունի «Մի՛ ասա, որ չսես» առածը: Այն փոխկապակցված է ուսումնական նյութի հետ և բխում է նրա հիմնական գաղափարից՝ ով ինչ անի, այն էլ կստանա: Առածի ուսումնասիրմամբ երեխաները հասկանում են մարդկանց խրատներն ու խորհուրդները չանտեսելու, գնահատելու կարևորությունը: «Ստի ոտքերը կարճ են» առածի ուսումնասիրման հիմքում երեխաներին սուտ խոսելու երևույթի բացասական հետևանքներին ծանոթացնելն է: Այս կերպ նրանց մեջ արմատավորվում է ճշմարտախոսությունը, նրանք հասկանում են, որ սուտը չարիք է, որ ստախոսությամբ ցանկալի արդյունքին հասնել հնարավոր չէ և որ սուտը «կարճ կյանք ունի»: Ընթերցվում է առածը կամ ասացվածքը, բացատրվում իմաստը, երեխաները գտնում և ընթերցում են նախորդող ուսումնական նյութի մեջ առածի կամ ասացվածքի հետ կապված հատվածը, փորձում գտնել ընդհանրություններ: Առածների և ասացվածքների ուսումնասիրումը նպաստում է երեխաների արժեհամակարգի ձևավորմանը: Իմաստուն առածներն ու ասացվածքները երեխաներին օգնում են գնահատել ինչպես իրենց արարքները, այնպես էլ ուրիշների գործողությունները: Սովորողների անձի արժեքների ձևավորման առումով հանրակրթության մեջ առանձնակի նշանակություն ունեն նաև հայրենագիտական 12 Զյուրբջյան Ա., Տեր-Գրիգորյան Լ., նույն տեղում, էջ 17: Նույն տեղում, էջ 26: 14 Նույն տեղում, էջ 55: Ստեղծագործությունները, որոնց ուսումնասիրումը դաստիարակչական ու կրթական կարևոր նշանակություն ունի հատկապես տարրական դպրոցում: Այդ ստեղծագործությունների ուսումնասիրմանը բավականաչափ տեղ է հատկացվում մայրենիի ուսուցման գործընթացում, որի արդյունավետ կազմակերպման համար պակաս կարևոր չեն նաև պատմական հուշարձաններ այցելությունները՝ վերջիններիս նպատակային և հետևողական կիրառման համատեքստում: Անհերքելի է հայրենագիտական ստեղծագործությունների ուսումնասիրման դասաժամերի արդյունավետ կազմակերպման կարևորությունն աշակերտների անձի համակողմանի զարգացման գործում, որն էլ ընդգծում է այդ գործընթացի արդյունավետ կազմակերպման կարևորությունը: Հայրենագիտական ստեղծագործությունների ուսումնասիրումը հույժ կարևոր է կրտսեր դպրոցականների բարոյակրթման, դաստիարակության, արժեքային համակարգի ձևավորման ու զարգացման համար: Այն մեծապես նպաստում է կրտսեր դպրոցականների մեջ դեպի հայրենի երկիրը, մայրենի լեզուն, ազգային սեր առաջացնելուն, ազգային ու հայրենանվեր վեհ գաղափարները սերմանելուն, մշակութային արժեքները ճանաչելուն, նրանց հասանելի և ընկալելի դարձնելուն, դրանք պահպանելու և սերնդեսերունդ փոխանցելու կարևորության գիտակցումը ձևավորելուն: Հայրենասիրական ստեղծագործությունների ուսումնասիրությունը մայրենիի դասագործընթացում կարևոր բաղադրիչ է: Հայրենասիրական թեմաներով ստեղծագործությունները բացառիկ տեղ ունեն մայրենիի դասագրքերում և ընթերցարաններում, ունեն

դաստիարակչական մեծ արժեք, միևնույն ժամանակ արժեքային համակարգի ձևավորման արդյունավետ միջոց են: Հայրենասիրական ստեղծագործությունների ուսուցման ժամանակ սովորողները՝ րի հայրենասիրական և բարոյական դաստիարակության խնդիրների լուծման գլխա- վոր պայմանը սովորողների՝ գրական ստեղծագործությունը խորությամբ հասկա- նալու, վերլուծելու, ինչպես նաև ինքնարտահայտվելու կարողությունն է: Մայրենի լեզվի դասերին աշակերտները ուսուցչի ղեկավարությամբ կարողում են գրական ստեղծագործություններ: Ստեղծագործական գեղագիտական և բարոյական արժեքներն ընկալելու համար անհրաժեշտ է, որ խորհեն ընթերցածի շուրջ, ապրումակցեն հերոսներին, գնահատեն նրանց արարքները, իմաստավորեն նրանց խնդիրները, համեմատեն իրենց կյանքը գրական կերպարների կյանքի հետ, ձգտեն կատարել իրենց ընկալած բարոյական նորմերին համապատասխան արարքներ: Մայրենիի դասագրքերում հայրենագիտական ստեղծագործությունների միջոցով աշակերտները ոչ միայն սովորում են կարդալ, ընկալել կարդացածը և վերարտադրել, այլև տեղեկություններ են ձեռք բերում Հայաստանի, նրա քաղաքների, բնության, հայ ժողովրդի պատմության, սովորույթների մասին, ինչպես նաև՝ բազմաթիվ աշխարհաճանաչողական գիտելիքներ, որոնք զարգացնում են նրանց գեղագիտական ճաշակը, մտածողությունը, նպաստում արժեքային դաստիարակության ներուժի ավելացմանը: Մայրենիի երրորդ դասարանի դասագրքում 15 ներառված «Մեր հայրենիքի հերոս պաշտպանները» գլխագրով դասանյութն ու դրա հետ կապված՝ «Անք լավաշի մասին», «Տիգրանն Ավարայրում» հայրենասիրական ստեղծագործությունները, «Ավարայրի ճակատամարտը» դասանյութը ազգային արժեքների համակարգի ձևավորման լավագույն միջոց են: Դրանցում արծարծվում են հայրենիքի, ազգայինի, հայրենիքի պաշտպանության, հայրենիքին նվիրվածության, հերոսականության, խիզախության, քաջության, խաղաղասիրության, ազատատենչ լինելու, բռնակալությունը, վախկոտությունը, ստրկամտությունն ու ենթակայությունը քննա- դատելու, իսկ ազատախոհ, հայրենամեծի, անձնուրաց պայքարը սատարելու գաղա- փարները, ինչպես նաև՝ հայրենիքի պաշտպան հերոսներին ճանաչելու, նրանց արարքները, հայրենիքի պաշտպանության անձնուրաց պայքարը ճիշտ գնահատելու և հասկանալու հիմնահարցեր: Դրանց միջոցով սովորողները տեղեկատվություն են ստանում հայրենիքի կայացման ու պաշտպանության դժվարին ճանապարհին տեղի ունեցած կարևորագույն պատմական իրադարձության՝ Ավարայրի ճակատամարտի ու պատմական հերոս, հայոց սպարապետ Վարդան Մամիկոնյանի, նրա անձնվեր պայքարի, անսահման հայրենասիրության մասին: Հասկանում և արժևորում են 15 Գյուրջիկյան Դ., Հեքեքյան Ն., Մայրենի 3, ԷԴԻԹ ՊԻԻՆՏ, Երևան, 2008, էջ 119-129: 19 Եպոսի ուսումնասիրումը հայրենիքի հարատևման ու ամրակայման համար մայրենի լեզվի ու հավատի, դրանք պահպանելու վճռորոշ տեղն ու դերը: Սովորողների մեջ արժեքային համակարգի ձևավորման հարցում մենք առանձնահատուկ կարևորում են նաև պատմական հուշարձանների ուսումնասիրման ազդեցությունը աշակերտների մասնավորապես՝ հայրենասիրական դաստիարակության գործում: Պատմական հուշարձանները մեր մշակույթի անբաժան մասն են, դրանց մասին իրազեկումը յուրաքանչյուր հայի հաղորդակից է դարձնում իր պատմությանն ու մշակույթին: Մայրենիի դասագրքերում և ընթերցարաններում զետեղված հայրենագիտական նյութերի և դրանց առնչվող պատմական հուշարձանների ուսումնասիրումը զուգակցում է ուսումնական գործընթացի մի շարք կարևոր նպատակներ՝ աշակերտների ճանաչողական գիտելիքների համալրում և հայրենասիրական դաստիարակության ձևավորում և ամրապնդում: Պատմական հուշարձաններ այցելել հայրենագիտական ստեղծագործության ուսուցման արդյունավետ ուղի են, քանի որ աշակերտներին առավել ընկալելի են դարձնում մատուցվող նյութը՝ միաժամանակ ունենալով դաստիարակչական մեծ ներգործություն: Օրինակ՝ «Սասունցի Դավիթ» ստեղծագործության ուսուցման ժամանակ, բացի հայկական Եպոսի, նրա գլխավոր կերպարի մասին գաղափար տալուց, արձակ և չափածո ստեղծագործությունները արտահայտիչ կարդալու կարողությունների ձևավորումից, երեխաների մեջ պետք է դաստիարակել քաջություն, խիզախություն, հարազատ ժողովրդի անցյալի և ձեռքբերումների նկատմամբ ազգային հպարտություն, ձևավորել սեփական պատմությունը լավ իմանալու, ազգի մեծերին ճանաչելու և փառաբանելու ձգտում և սերմանել սեր, նվիրվածություն ազգի ու հայրենիքի նկատմամբ: Որպես նշված ստեղծագործության դասավանդման արդյունավետ ուղի՝ կարելի է ընտրել արտադասարանական աշխատանքը և երեխաներին տանել՝ Սասունցի Դավիթ արձանը դիտելու: **Առաջին դասարանում նպատակաուղղվում է երեխաների արժեհամակարգի ձևավորմանը, գեղեցիկը, բարին, մարդկայինը տեսնելու, ընկալելու, գնահատելու, լավն ու վատը, չարն ու բարին տարբերակելու կարողությունների, սիրո, հավատարմության, հայրենասիրության, ազնվության և այլ արժեքներ սերմանելուն:** Կարծում ենք այս 20 դասանյութի դաստիարակչական ներուժը կավելանա, եթե ուսուցչի

կողմից կազմակերպվի հետաքրքիր էքսկուրսիա՝ վիրտուալ այց Սասունցի Դավթի արձանին: Դա կարելի է իրականացնել հետաքրքրական նկարաշարի ստեղծմամբ ու այն սահիկահանդեսով ներկայացնելու միջոցով: Կարելի է այդ աշխատանքում ներգրավել նաև երեխաներին, նրանց առաջադրելով՝ համացանցից ընտրել Սասունցի Դավթի արձանը պատկերող լուսանկար, պատրաստել դրա վերաբերյալ փոքրիկ բնութագիր և այդ բնութագրերը ներկայացնել նկարաշարի ցուցադրության ընթացքում: Այս կերպ, կարծում ենք, որ երեխաները հավելյալ տեղեկատվություն կստանան Սասունցի Դավթի հերոսական կերպարի, նրա արձանի մասին, վիրտուալ այցը կդառնա օժանդակ միջոց սերմանելու նրանց մեջ հայրենասիրություն, հայրենի հողին, ջրին, ծառ ու ծաղկին, բառ ու բանին հոգեհարազատություն: Հնարավորության դեպքում՝ կարելի է կազմակերպել նաև իրական այցելություն Սասունցի Դավթի արձանին: Երեխաներին պետք է բացատրել՝ ժողովրդական հզոր հոգին է կուտակված այդ արձանի մեջ: Միշտ լավատես մեր ժողովուրդը անմահացրել է իր հերոս Սասունցի Դավթին՝ նրան դարձնելով իր անմահ հերոսը, իր լավագույն հատկանիշների ու առաքինությունների կրողը: Պատահական չէ, որ արձանին նայելիս թվում է՝ սիրելի հերոսը շարժման մեջ է: Ժողովրդի ազատատենչ ոգին մարմնավորող հերոսը, Զուռկիկ Ջալալին հեծած, մարմնավորում է դարեր շարունակ հայ ժողովրդի ունեցած ազատատենչ ոգին, այն նաև ազգային խորհրդանիշների խտացում է: Սասունցի Դավթի ձեռքերում կայծակի թուրն է՝ միշտ դիմադրելու նվաճողներին: Ձիու սմբակների տակ՝ ժայռի անկյունում, բրոնզե թասն է, որը կարծես հայ ժողովրդի համբերության խորհրդանիշը լինի: Դավիթը թուրը կարծես գերանդու նման է բռնել, ճիշտ և ճիշտ իր աշխատավոր ժողովրդի նման, բայց նաև հայրենիքին սպառնացող վտանգի պահին միշտ պատրաստ է կռվել ժողովրդի ազատությանը բռնացող թշնամիների դեմ: Սովորողներին հայրենիքի մշակույթին հաղորդակից դարձնելը կրթական գործընթացի բաղկացուցիչ մասն է և վերահսկվում է հետևյալ ուղղություններով՝ սովորողների դաստիարակվածության աստիճանը, դասողեկական աշխատանքի որակը, ծնողների մասնակցությունը դաստիարակության գործընթացին, 21 համադպրոցական միջոցառումների անցկացման որակը, ռազմահայրենասիրական մասսայական աշխատանքներ, լրացուցիչ կրթության կազմակերպում և պարապմունքների որակը, բարոյական և գեղագիտական դաստիարակության կազմակերպում, վերականգնողական աշխատանք մանկավարժորեն բարձիթողի երեխաների հետ: Այսպիսով՝ մայրենիի դասավանդման ընթացքում ուսումնական տարաբնույթ նյութերի նպատակային ուսումնասիրումը, այդ թվում՝ պատմական հուշարձանների ուսումնասիրումը հայերենագիտական թեմաների, ի թիվս այլ թեմաներով ստեղծագործությունների, ուսուցման ժամանակ ոչ միայն համալրում է աշակերտների գիտելիքները, զարգացնում է նրանց մտածողությունը, այլև ներարկում է նրանց մեջ սեր հայրենիքի պատմության ու մշակույթի նկատմամբ, բարձրացնում է հայրենասիրական դաստիարակությունը: Պատմական հուշարձանների ուսումնասիրման գործընթացը ուսուցիչը կազմակերպում է որպես արտադասարանական աշխատանք՝ զուգակցելով ուսուցանվող թեմային: Պատմական հուշարձանների վերաբերյալ ստացած գիտելիքները աշակերտները շարունակաբար լրացնում և համալրում են հետազոտական և խմբակային, համագործակցային աշխատանքներով՝ ձեռք բերած գիտելիքները հետագայում կիրառելով նաև կազմակերպվող միջոցառումների ժամանակ: Նմանատիպ աշխատանքները արժեքային համակարգի ձևավորման հիմնաքարերից են:

Եզրակացություն

Ելնելով վերոհիշյալից՝ կարող ենք եզրահանգել, որ արժեքային համակարգի ձևավորումը ժամանակակից դպրոցի գերխնդիրն է և մշտապես պետք է լինի դպրոցի և մանկավարժների ուշադրության կենտրոնում:

Այս հետազոտական աշխատանքից ելնելով կարող ենք եզրահանգել այն մտքին, որ մատաղ սերնդի արժեհամակարգի ձևավորման վրա նաև շատ մեծ ազդեցություն ունի հայ ժողովրդի մշակույթը և ազգայինի գիտակցումը: Խոսքը գնում է ազգային արժեքային համակարգի ձևավորման մասին: Արժեհամակարգի ձևավորման եւ նրա հարաբերական կայունության ապահովման համար հանրակրթության բնագավառում նաև շատ կարևոր է անփոխարինելի նշանակություն ունեն բոլոր ուսումնական առարկաները:

Անշուշտ դպրոցում սովորողները պետք է լավ ծանոթ լինեն հազարամյակների կենսագրություն ունեցող հայկական քաղաքակրթությանը, նրա առաջացման ու զարգացման օրինաչափություններին, ձեռքբերումներին, ստեղծած արժեքներին եւ համամարդկային նվաճումներին, ինչպես նաև՝ այդ ճանապարհին հայ ժողովրդի դժվարություններին ու կորուստներին: Այս ամենը պետք է օգտագործել ի նպաստ հայոց պետականություն և Հայաստանի լավ քաղաքացի, պատասխանատու, ազնիվ և պարկեշտ մարդ դաստյարակելու համար: Այդ իսկ պատճառով արժեաքյին համակարգի ձևավորումը ժամանակակից դպրոցի գերխնդիրն է և մշտապես պետք է լինի մանկավարժների ուշադրության կենտրոնում:

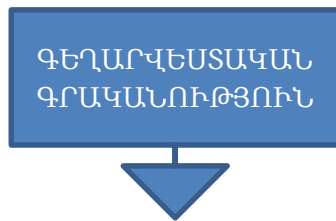
Յուրաքանչյուր աշակերտ պետք է իմանա, որ որպես հայ՝ ո՞րն է իր անելիքն այստեղ՝ հայրենիքում: Հենց այս պատճառով է, որ կրթության հենքը եւ գլխավոր իմաստը պետք է դառնա արժեհամակարգի ձևավորումը: Արժեհամակարգը պետք է ձևավորվի ազգային հոգեւոր-բարոյական ընդհանրականության հիմքի վրա:

Կրթության հիմքը և գլխավոր իմաստը պետք է դառնա արժեհամակարգի ձևավորումը: Դպրոցը պետք է լինի օրինակելի տարածք բոլորի համար, որտեղ կան հաստատուն էթիկական

նորմեր, որտեղ աշակերտները սովորում են լինել դրանց համապատասխան: Դպրոցը պետք է պայքարի հանրության մեջ տարածված կարծրատիպերի և արատների դեմ, և այդ պայքարում պարտավոր է լինել միշտ հաղթող:

Դպրոցում կյանքը չի կարող հեշտ լինել երեխայի համար՝ նա պետք է զգա և՛ ցավ, և՛ ուրախություն, ունենա թե դժվարություններ, թե հաղթանակներ: Դպրոցում աշակերտը պետք է ընկալի համակեցության նորմերի իմաստը և ընդունի դրանք: Այդ ամենի պտուղը պետք է լինեն իրական արժեքները, այլ ոչ թե թելադրված, անգիր արած, բայց աշակերտի համար ոչինչ չնշանակող ճշմարտությունները:

Սեփական փորձից կարող եմ եզրակացնել, որ

գեղարվեստական գրականությունը լավագույն միջոցն է, որը կյանքի բոլոր փուլերի համար է և կյանքի յուրաքանչյուր շրջափուլում այն իր ազդեցությունն ու բարոյախոսությունն ունի: Եթե էթիկական նորմերը ծառի արմատներն են, իսկ արժեքները՝ բույնը, ապա բարոյականությունը դրա սաղարթն է:

Բարոյական է այն ամենը, ինչը նպաստում է արժեքների պահպանմանն ու դրանց զարգացմանը եւ չի հակասում դրանց: Եթե մենք կարողանանք կառուցել դպրոցներ, որոնք

կձևավորեն հարուստ արժեքնեհամակարգ ունեցող աճող սերունդ կունենանք աշխարհի ամենալավ և ամենախմաստալից կրթական համակարգը և հասարակությունը:

ԵՎ ԱՅՍՊԵՍ ԱՐԺԵՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ՝ ԴԱ ԲՈՒՈՐ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՆ Է

Օգտագործված գրականություն

1. Առարկայական չափորոշիչներ, <https://escs.am/am/search>
2. Հանրակրթության պետական չափորոշիչ <https://www.arlis.am/documentview>
3. Հանրակրթական դպրոցի տնօրենի ուղեցույց, Կրթակարգ, ԿԱԻ, Երևան, 2004թ.:
4. Իլյինսկի Ի., Ռուսաստանի կրթության «արդիականացումը» համաշխարհային գլոբալացման համատեքստում, «Կրթությունը XXI դարում» գիտակրթական հանդես, N1, էջ 50-83, Երևան, 2014 թ.:
5. Մանասյան Ն., Հանրակրթության արժեքային համակարգը, «Մանկավարժություն» գիտամեթոդական վերլուծական ամսագիր, 2004թ., N1/2, էջ 6-15:
6. Գարեգին Նժդեհ, «Հատընտիր», Երևան, Ամարաս, 2006թ.:
7. Ա. Գեւորգյան, Ազգային կրթության դերն ու նշանակությունը սովորողների հայեցի դաստիարակության գործընթացում, Եր., 2002.:
8. Սուխոմլինսկի Վ. Ա., Սիրտս նվիրում եմ երեխաներին, Երևան, 1977թ.:
9. Ղուկասյան Ա, Հայոց պատմությունը 8-9 ըդ դասարաններում: Ուսուցչի ձեռնարկ:
10. Արմինե Սարգսյան, Արման Մալոյան , Հայոց պատմություն 10-11 ըդ դասարաններում:
11. Բաբանսկի Յու.-Աշակերտների դաստիարակությունը կոմպլեքսային մոտեցում:
12. Մուդրիիկ Ա.Վ.-Դպրոցականի անձը եւ նրա դաստիարակությունը կոլեկտիվում Երևան 1986
13. Педагогика, под. ред. Ю. К. Бабанского, С. Нойнера и др., М., 1978.

